

Jak zatraktivnit povolání učitele u nás?

EDUin

Michal Komárek z Literárních novin mě požádal o odpověď na otázku, která teď zvučí v nadpisu článku. Do počtu 2000 znaků jsem se zprvu nedokázal, později nechtěl vejít, přesto zní text tak nějak „telegraficky“. Po dohodě s panem Komárkem jej zveřejňuji na EduInu jako víkendovou provokaci s podnadpisem

... stačí (si) to lépe užívat!

Kantoři mají v dnešní společnosti jinou roli než před dvěma sty, ale i než před dvaceti lety. Z role chodící knihy a ukazovátka se stávají manažery vzdělávání třídy. Myslím, že samotné pojmenování této změny může posílit prestiž učitelé profese.

Nejlepšími ambasadory zprávy „učit je fajn“ ale mohou být sami spokojení učitelé. Pro zjednodušený souhrn, který může osvětlit motivaci pro kantorskou profesi, jsem si vypůjčil koncept (ve vzdělávacím prostředí notoricky známé) Maslowovy hierarchie potřeb.

Fyziologické potřeby: V naší společnosti je naplníme nejspíše díky penězům. Platy učitelů jsou navždy – zelenou – písni, dovolím si zde možná provokativní výrok: každá pracovní pozice, kterou v desetimilionové populaci zastává množství v řádu stovek tisíc lidí, se musí smířit s průměrným (naštěstí ne mediánovým) platem. Radikální plošný nárůst je podle mého názoru sci-fi. V době ekonomické recese je plat učitele nemalý, a hlavně stálý příjem. Cestou z kruhu ven je stratifikace pozic v rámci kantorské kariéry (o tom více níže).

Potřeby bezpečí: Učitelé se často cítí ohroženi. Čelí vysokým očekáváním ze strany vedení, rodičů i dětí. Řekl bych, že celková očekávání jsou vyšší než možnosti, už jen proto, že jsou často odlišná, někdy i protichůdná. Chybí všemi stranami sdílený a akceptovaný popis toho, co učitel musí a co už zkrátka nemusí. Rovnováha práv a povinností.

Potřeby sounáležitosti: Česká pedagogická kultura je solitérská. Máme zažitou představu jednoho dospělého v jedné místnosti s hromadou dětí, za které nese plnou odpovědnost ve všech ohledech. Bolesti provázející tvorbu školních vzdělávacích programů jsou jasným důkazem, že týmovost, sdílení, práce na společných cílech apod. nejsou v české škole doma. Odbornou pomoc často učitelé hledají až ve chvíli, kdy si neví rady. Chyby a nedostatky se spíše tutlají, nežli nabízejí k poučení a kolegiální pomoci. Stručně: český učitel se cítí osamocený.

Kudy ven? Pro začátek by stačilo si tuto situaci připustit. S vyšším sebevědomím (viz bezpečí a standard kvality) a osobním nasazením při týmové rozhodování o kurikulu (viz seberealizace) je učitel na cestě k pocitu platného člena učící se komunity, která ho nakonec bude přijímat takového, jaký je, i s jeho nedostatky.

Možná trochu překvapivě právě zde zmíním další prostor pro zlepšení motivace učitelů – leadership ředitelů škol. Kvalitu a kulturu práce jako manažeři ovlivňují nejvíce a pokud mají důvěru a obdiv svých pracovníků, je to prospěšné pro všechny strany.

Potřeby sebeúcty: Spokojenosti se sebou a pocitu spokojenosti u druhých není možné dosáhnout bez ukotvení očekávání. Opět odkazují na standard kvality učitele, který by měl pomoci orientovat se v tom, co ještě není dobře a co už je, co je dobrý výkon a co je nedostatečný, za co si vlastně učitel má zasloužit respekt, obdiv či pocit dobře odvedené práce.

Učitel by si rovněž měl pěstovat i (více či méně formální) horizontální kariéru. Pro ni není důležitý koncept nadřazenost/podřazenost, jde o uplatnění odbornosti. Může být průvodcem začínajícího učitele, koordinátorem školního kurikula, školním metodikem svého oboru, lektorem kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků... příležitosti mohou být vytvořeny školou, ale učitel si je může najít i mimo její zdi.

Kognitivní a estetické potřeby: České vzdělávací předpisy jsou o generaci modernější nežli kompetence většiny stávajícího učitelstva (omlouvám se početné menšině za provokativní soud). Dávají obrovskou svobodu ve výběru metod, obsahu i jeho načasování. Málokterá profese nabízí tolik možností pro zdokonalování vlastní osobnosti, tolik prostoru klást si otázky a hledat na ně odpovědi. Učitel si navíc může, při dostatečném profesním sebevědomí a vyjednávacích schopnostech, výrazně upravit či vybrat prostor, ve kterém tráví svůj pracovní čas. Tento rozměr není dle mého názoru učiteli dostatečně silně vnímán, využíván ani oslavován.

Potřeby seberealizace: O kantořině se často s patosem říká, že jde o poslání, nikoliv o „jen povolání“. Osobně mi to zní skoro sebemrškačsky, jako nějaká vznešená oběť. Tvrdím, že rozumný učitel má rád svou práci, protože je to cesta k jeho vlastní (!) seberealizaci. Učitelství je natolik komplexní obor, že se v něm dají uplatnit snad všechny osobní vlohy. Spolutvorba školního vzdělávacího programu je vedle toho jedinečná příležitost pro přenášení vlastních hodnot a představ do života stovek dětí i jejich rodin.

Učitelství je dálnicí pro naplnění osobního potenciálu. Jak [říká klasik naší doby](#): „Dámy a pánové, nechci se vás dotknout, ale kdo z vás to má?“.

Jak tedy zvýšit atraktivitu učitelské práce? Zavést standard kvality profese učitele, vymezit se od role sluhy systému, klást důraz na autonomní práci se vzdělávacím obsahem, formami práce i předávanými hodnotami, pojmenovat nefinanční benefity... a otevřeně o tom všem mluvit.

Autor článku:

EDUin

Našli jste v článku chybu? Napište nám, prosím, na korektor@eduin.cz.

Zdroj: <https://www.eduin.cz/clanky/jak-zatraktivnit-povolani-ucitele-u-nas/>